

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

coaliția 2009

coaliția civică pentru alegeri libere și corecte

**COALIȚIA CIVICĂ PENTRU ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE
ASOCIAȚIA PROMO-LEX**

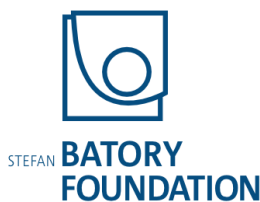
**Raportul nr. 3
Monitorizarea Alegerilor Parlamentare din 30 noiembrie 2014**

Perioada de monitorizare: 16 octombrie – 5 noiembrie 2014

Publicat la 6 noiembrie 2014

Chișinău, 2014

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație.

Efortul de monitorizare a alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014 beneficiază de asistență tehnică din partea National Democratic Institute for International Affairs (NDI) și este susținut financiar de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare (USAID), National Endowment for Democracy (NED), Consiliul Europei, precum și Fundația Ștefan Batory din resursele oferite de Fondul Solidaritate în cadrul Programului “Sprijin pentru Democrație” al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Polone. Opiniile exprimate în raport aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

CUPRINS:

I. REZUMAT

II. CONSTATĂRI

- 1. Prestația organelor electorale**
- 2. Prestația administrației publice**
- 3. Prestația concurenților electorali**
- 4. Incidente electorale**
- 5. Prestația mass-mediei locale și regionale**

III. FINANȚELE CONCURENȚILOR ELECTORALI ÎN CADRUL CAMPANIEI ELECTORALE

- 1. Veniturile declarate ale concurenților electorali**
- 2. Cheltuielile concurenților electorali reflectate în rapoartele financiare**
- 3. Cheltuielile concurenților electorali nereflectate în rapoartele financiare**

IV. RECOMANDĂRI

V. METODOLOGIA DE OBSERVARE A PROMO-LEX

VI. LISTA DE ABREVIERI

I. REZUMAT

În cadrul Coaliției pentru alegeri libere și corecte, Promo-LEX desfășoară monitorizarea de lungă durată a perioadei electorale în contextul alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014. Raportul de față acoperă perioada electorală cuprinsă între 16 octombrie - 5 noiembrie 2014 și reflectă constatările cu caracter electoral conectate la cadrul juridic corespunzător care au fost raportate de către observatorii Promo-LEX. În ce privește compartimentul raportării finanțelor concurenților electorali, analiza se bazează pe rapoartele financiare ale partidelor prezentate la CEC și cuprinde perioada electorală începând cu 10 octombrie până la 24 octombrie 2014. Rapoartele financiare ale concurenților electorali au fost conectate cu constatările observatorilor din teritoriu, fiind făcute comparațiile de rigoare.

În perioada monitorizată, CEC a avut un regim de lucru foarte intens. Astfel, CEC a înregistrat încă 5 concurenți electorali, a acreditat 1482 observatori internaționali și naționali, din care, 1321 din partea Promo-LEX. A analizat și s-a expus asupra la 14 contestații. Observatorii Promo-LEX au constatat deficiențe în funcționarea și veridicitatea datelor Registrului de stat al alegătorilor. S-a constatat o încălcare a prevederilor legale privind raportarea CCA către CEC.

Rămâne a fi actuală problema lipsei documentelor necesare pentru exercitarea dreptului de vot pentru o parte din alegători. Constatăm că administrațiile publice locale au depus eforturi în vederea asigurării dreptului la vot pentru aceste categorii. Pe lângă acestea și problema amenajării locurilor pentru afișajul electoral în multe localități este în continuare nerezolvată. Au fost semnalate cazuri de acordare a spațiilor pentru întruniri fără adoptarea deciziilor corespunzătoare.

Efortul de monitorizare Promo-LEX constată că o parte din concurenții electorali desfășoară o campanie activă și cu diverse activități de agitație electorală. Astfel, concurenții electorali au utilizat tradiționalele întâlniri cu alegătorii, concertele electorale, distribuirea publicității promoționale, publicitatea stradală și în mass-media drept instrumente de agitație electorală. Pe de altă parte, am asistat la lansări de campanii electorale la nivel național și local, organizarea activităților sportive, amplasarea corturilor de agitație electorală. Totodată, a fost constatăată utilizarea resurselor administrative de către cel puțin 3 concurenți electorali.

De asemenea, în perioada de raportare au fost constatate cel puțin două cazuri de campanii electorale instigatoare și denigratoare, de sorginte anonimă.

Potrivit informațiilor observatorilor Promo-LEX, cel puțin 2 concurenți electorali au recurs la cadouri electorale. Perioada monitorizată a fost însoțită de cel puțin 8 incidente electorale.

Prestația mass-mediei locale și regionale rămâne una activă, reflectând opinii pozitive și negative în mare parte despre 4 concurenți electorali.

În ce privește raportarea finanțelor concurenților electorali, constatăm că 743 cetățeni au contribuit la fondurile de campanie cu 29 195 000 lei. Cu toate acestea, concurenții electorali au atins pentru perioada raportată doar maximum 18,47% din plafonul fixat de CEC. Doar 14 concurenți electorali au raportat veniturile și cheltuielile la CEC. Majoritatea cheltuielilor raportate de către concurenții electorali au fost pentru publicitate – 85,2% din total. Nici un concurent electoral în perioada de raportare n-a reflectat cheltuieli reale la capitolele locațiunea

încăperilor permanente, retribuirea muncii, recompense, servicii de întreținere a sediilor permanente, transport a staff-ului electoral sau a agitatorilor.

II. CONSTATĂRI

1. Prestația organelor electorale

La 24 octombrie 2014, prin Hotărârea CEC nr. 2811 privind condițiile de organizare a întâlnirilor electorale, a fost reglementat modul de desfășurare a întrunirilor cu caracter electoral. Efortul de monitorizare menționează că în virtutea specificului unor astfel de întruniri, un asemenea act a fost necesar, în special cu referire la întrunirile ce au loc în incinta localurilor care se află în proprietatea APL. Cu toate acestea, anumite prevederi ale acestei Hotărâri, în special cele cu referire la întrunirile simultane, sunt în contradicție evidentă cu prevederile Legii cu privire la întruniri nr. 26 din 22 februarie 2008.

a. Respectarea Programului Calendaristic în perioada de raportare

Conform art.27 alin.2, 4 al Codului Electoral, consiliile electorale de circumscripție se constituie cel puțin cu 50 de zile înainte de ziua alegerilor, dintr-un număr impar de membri, de cel puțin 7 și de cel mult 11 persoane. Cu o întârziere de 7 zile, CEC a suplinit, în mod corespunzător, numărul de membri al CECE Glodeni.

b. Înregistrarea formațiunilor politice și candidaților independenți

Conform art.44 alin.1 al Codului Electoral, 30 octombrie 2014 (inclusiv) a fost ultima zi de depunere a documentelor pentru înregistrarea candidaților.

În perioada de raportare, CEC a înregistrat 3 formațiuni politice și 2 candidați independenți, în calitate de concurenți electorali. La situația datei de 05 noiembrie 2014 la scrutinul electoral au fost înregistrați 22 concurenți electorali (19 formațiuni politice, 1 bloc electoral și 2 candidați independenți). CEC a emis o hotărâre prin care a respins cererea de înregistrare în calitate de candidat independent la alegeri a unei persoane care nu a prezentat setul necesar de documente pentru înregistrare. La moment, CEC urmează să se expună asupra altor 5 cereri de înregistrare în calitate de candidați la alegeri (dintre care 3 persoane fizice și 2 formațiuni social politice). De menționat că la Alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010 au fost înregistrați 39 concurenți electorali (20 formațiuni electorale, 19 candidați independenți). Efortul de monitorizare Promo-LEX constată diminuarea esențială a numărului de concurenți înregistrați și/sau doritori de a se înscrie în cursa electorală drept candidați independenți.

c. Observatori naționali și internaționali

În vederea monitorizării alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014, CEC a mai acreditat observatori internaționali: 4 din partea Ambasadei Republicii Slovace în Republica Moldova, 2 – Ambasada Republicii Azerbaidjan, 1 - Ambasada Regatului Suediei în Republica Moldova, 2 - Centrul pentru Dezvoltarea Sistemelor Electorale, Reforme și Instruiri din Georgia, 44 - Ambasada Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova, 1 - Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică-GUAM, 36 - Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDD), 10 - Ambasada Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, 7 – CAIS al CSI, 2 – Ambasada Canadei în Republica Moldova cu reședința la București, 1 - Ambasada Finlandei în Republica Moldova cu reședința la București, 2 - Ambasada Republicii Italiene în Republica Moldova, 3 - Ambasada Republicii Turcia, 6 - PNUD.

La fel au fost acreditați observatori naționali: 13 din partea Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), 27 – CICDE și 1321 persoane în calitate de observatori naționali din partea Asociației Promo-LEX.

d. Registrul de stat al alegătorilor

Conform prevederilor art.38¹ alin.2 al Codului Electoral, formarea listelor electorale se face de către CEC în baza Registrului de stat al alegătorilor. Începând cu 13 octombrie 2014, persoanele responsabile de întocmirea, administrarea, transmiterea și actualizarea listelor electorale au primit acces la Registrul de stat al alegătorilor.

Din cauza necunoașterii limbii de stat, au întâmpinat dificultăți în lucru cu Registrul de stat al alegătorilor responsabilii de liste electorale din Comrat, Dezghinja, Chirsova (toate localitățile sunt din UTAG) cu care au discutat observatorii Promo-LEX.

În urma discuțiilor cu responsabilii de listele electorale, observatorii Promo-LEX au mai constatat că responsabilii de liste electorale din localitatea Vatici (Orhei), Țigănești (Strășeni) nu au utilizat Registrul de stat al alegătorilor, argumentând prin faptul că o vor face cu 20 de zile înaintea de ziua alegerilor.

La fel, responsabilii de liste electorale din Cișmichioi (UTAG), Gajba (Glodeni), Onești (Strășeni), Cogâlniceni (Rezina) nu au avut acces la Registrul de stat al alegătorilor din cauza problemelor de funcționare ale programului electronic. În Mincenii de Jos (Rezina) și Pohrebeni (Orhei), nu a fost accesat Registrul de stat al alegătorilor din cauza lipsei internetului.

În perioada de raportare, cel puțin în Albota de Jos, Hagichioi, Hîrtop (toate din Taraclia), Brînzenii Vechi, Leușeni, Văsieni (toate din Telenești), Crihana (Orhei), Alexeevca (Ungheni), Năvîrneț, Pînzăreni (ambele Fălești), Roșcani (Strășeni), Drochia, Gribova, Petreni, Dominteni (toate din Drochia), Ivanovca Noua (Cimișlia), Puhăceni (Anenii Noi), Lincăuți (Ocnița) au fost semnalate probleme privind veridicitatea datelor din Registrul de stat al alegătorilor. Astfel, în Registru a fost depistată prezența unui număr mai mic de alegători, includerea numelor unor persoane decedate, denumiri de străzi care nu există.

e. Constituirea Secțiilor de votare

În conformitate cu art.29 alin.2 al Codului Electoral, secțiile de votare se constituie de către consiliile electorale de circumscripție în localități, în baza propunerilor primarilor orașelor (municipiilor), sectoarelor și satelor (comunelor), cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor, și vor cuprinde cel puțin 30 și cel mult 3000 de alegători. Până la 25 octombrie 2014 în Republica Moldova au fost constituite 1977 secții de votare. Prin comparație, la Alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010, au fost constituite 1962 secții de votare.

Conform art.29¹ alin.3 al Codului Electoral, organizarea secțiilor de votare peste hotarele țării se stabilește de CEC, la propunerea Guvernului, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și cu alte autorități ale administrației publice centrale, în baza înregistrării prealabile a cetățenilor aflați în străinătate. La 24 octombrie 2014, CEC a constituit 95 de secții de votare peste hotare, cu 21 de secții de votare mai mult decât la scrutinul parlamentar din 28 noiembrie 2010.

Constituirea secțiilor de votare peste hotarele țării a fost un subiect pe larg dezbătut în societate. Efortul de monitorizare Promo-LEX consideră că urmează a fi instituită o procedură mai transparentă și apolitică de distribuire a locațiilor secțiilor de votare peste hotare. Având în vedere faptul că, propunerea de deschidere a secțiilor de votare peste hotare este formulată de către Guvern, ingerința politicului este evidentă în acest sens. CEC are opțiunea de a accepta deschiderea secțiilor de votare sau a respinge propunerea de constituire. Pe de altă parte, platforma web www.alegator.md pe care au putut să se înregistreze prealabil alegătorii a reflectat peste 1500 cereri. Nu au fost oferite informații publicului despre modul în care au fost prelucrate aceste cereri prealabile, precum și despre forma în care înregistrarea prealabilă a afectat modalitatea deschiderii secțiilor de votare peste hotarele țării.

f. Constituirea Birourilor electorale a secțiilor de votare

Conform art.29 alin.10 al Codului Electoral, birourile electorale ale secțiilor de votare se constituie de către consiliile electorale de circumscripție cu cel puțin 25 de zile înainte de ziua alegerilor, dintr-un număr impar de membri, de cel puțin 5 și cel mult 11 persoane.

Până la 4 noiembrie 2014 au fost constituite birouri electorale pentru toate secțiile de votare. În cel puțin 312 localități, locațiile propuse pentru sediile secțiilor de votare nu sunt aceleași ca și în alegerile precedente.

g. Regiunea transnistreană

Conform art.29 alin. 14 Cod Electoral, în scopul asigurării și realizării dreptului electoral, Comisia Electorală Centrală este în drept să constituie secții de votare și birouri electorale ale secțiilor de votare și în alte cazuri.

CEC nu a constituit CECE pentru regiunea transnistreană și nici pentru municipiul Bender, dar nici nu a făcut uz de dreptul de a deschide secții de votare speciale pentru aceste două unități administrativ teritoriale. Pe de altă parte, cu întârziere semnificativă de la prevederile calendarului electoral, adică la 4 noiembrie 2014, CEC a dispus ca alegătorii din regiunea transnistreană să-și poată realiza dreptul de vot pe liste suplimentare în 26 SV deja create în cadrul circumscripțiilor: Cahul (1), Chișinău (5), Anenii Noi (3), Dubăsari (9), Căușeni (3), Criuleni (1), Ștefan Vodă (1), Rezina (1), Bălți (1), Florești (1).

h. Contestații soluționate de CEC

În perioada de raportare, conform paginii electronice oficiale, CEC a examinat 14 contestații ale concurenților electorali. Pe marginea contestațiilor date, 3 au fost respinse ca depuse tardiv, 8 au fost respinse drept neîntemeiate, 2 au fost admise, 1 – s-a luat act, constatându-se că obiectul contestației este epuizat.

Astfel, contestații au fost depuse de către MPA - 4 cazuri, PCRМ – 6 cazuri, PDM – 2 cazuri, PSRM – 1 caz, PLDM – 1 caz. Concurenții electorali care au fost vizați în contestații au fost – PLDM (6 cazuri), PDM (5 cazuri), PCRМ (1 caz), MPA (2 cazuri).

Obiectul contestațiilor l-a constituit încălcarea prevederilor legale privind agitația electorală înaintea startului oficial – 1 caz, includerea cheltuielilor în fondul electoral – 1 caz, utilizarea resurselor administrative – 5 cazuri, întrunirile – 2 cazuri, oferirea cadourilor alegătorilor – 2 cazuri, desfășurarea campaniilor electorale în mod pașnic – 1 caz, plasarea afișelor electorale – 1 caz, distribuirea materialelor electorale fără însemnele corespunzătoare – 1 caz.

În cel puțin un caz, hotărârea CEC privind avertizarea concurentului electoral MPA a fost anulată de către Curtea de Apel Chișinău.

Conform art. 22 lit. q) CEC analizează fraudele electorale, inclusiv cele presupuse, din alegerile trecute, prezente sau viitoare și ia măsuri pentru prevenirea lor. Abordarea CEC cu privire la unele contestații a acumulat majoritatea de voturi la limită, fiind depuse și opinii separate cu privire la unele chestiuni. Prin urmare, remarcăm că unul din scopurile examinării contestațiilor ar fi și acel de prevenire. Din punctul de vedere al efortului de monitorizare Promo-LEX, CEC ar trebui să adopte o poziție pro activă și nu doar să se limiteze la examinarea formală a materialelor prezentate, ci să și conducă o anchetă multilaterală a tuturor circumstanțelor contestațiile depuse. La fel, trebuie să ia măsuri pentru neadmiterea comiterii unor fapte similare în viitor.

i. Contestații soluționate de către CECE

Conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, în perioada de raportare, de către concurenții electorali au fost depuse cel puțin 7 contestații la nivelul consiliilor electorale de circumscripție. Astfel, contestații au fost depuse de către PCRМ – 7 cazuri. Concurenții electorali care au fost vizați în contestații au fost – PDM (1 caz), PCR (1 caz), PSRM (5 cazuri).

Obiectul contestațiilor l-a constituit încălcarea prevederilor legale privind amplasarea corturilor electorale – 5 cazuri, afișajelor electorale – 1 caz, instalarea scenei – 1 caz.

j. Modificarea/completarea membrilor CER:

În 9 circumscripții electorale (Glodeni, Fălești, Cahul, Bălți, Chișinău, Taraclia, Călărași, Telenești, Rezina), componența nominală a CECE a fost modificată.

Aceste modificări s-au datorat inițiativei PD (la Fălești), PL (la Cahul), PLDM (la Bălți), instanței judecătorești (la Chișinău) și PCRМ (la Călărași, Telenești, Rezina).

La Glodeni a fost completat numărul de membri cu 1 membru din Registrul funcționarilor electorali, Taraclia a fost completat cu 2 membri din Registrul funcționarilor electorali.

2. Prestația administrației publice

a. Prestația Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA)

Potrivit art. 64¹ alin.12 al Codului Audiovizualului, CCA prezintă obligatoriu, o dată la două săptămâni, către CEC, rapoarte de monitorizare a modului de reflectare a campaniei electorale de către radiodifuzorii naționali.

În perioada de raportare, s-a constatat că CCA, contrar prevederilor legale, a prezentat doar o scrisoare de informare la care au fost anexate informații succinte cu privire la activitatea radiodifuzorilor, nu și un raport în modul stabilit de lege.

La fel, mai mulți concurenți au menționat faptul că CCA nu a reglementat în modul corespunzător cu prevederile alin.4 și 5 art.64¹, procesul de reflectare a campaniei electorale. Potrivit acestora, faptul dat a condus la discriminarea anumitor concurenți electorali care nu au putut beneficia de timpii de antenă gratuit pentru publicitate și dezbateri electorale care urmau a fi oferite de către radiodifuzorii publici și naționali.

b. Impedimente pentru candidații independenți

În conformitate cu art.42 alin.6 al Codului Electoral, persoana care colectează semnăturile alegătorilor semnează fiecare foaie din listele de subscripție în prezența conducătorului autorității administrației publice locale pe al cărei teritoriu s-au colectat semnăturile, lista de subscripție se autentifică prin aplicarea, pe fiecare foaie, a ștampilei autorității administrației publice locale respective.

Contrar prevederii legale, la 22 octombrie 2014, primarul satului Colonița (Chișinău) Angela Zaporojan a refuzat să semneze și să ștampileze lista de subscripție a candidatului independent Oleg Brega.

c. Asigurarea dreptului la vot pentru alegătorii cu pașapoarte de tip ex-sovietic

În conformitate cu art. 53 alin.3 al Codului Electoral, votarea se efectuează în baza buletinului de identitate și a fișei de însoțire ale cetățeanului sau în baza buletinului de identitate provizoriu. Începând cu 1 septembrie 2014, cetățenii nu pot să mai voteze în baza pașaportului de tip ex-sovietic.

Conform informației prezentate de observatorii Promo-LEX, cel puțin în Natalievca (Fălești), Trifești (Rezina), Brătuleni (Nisporeni), Valea Mare (Ungheni), Chipeșca (Șoldănești) în perioada de raportare, tuturor deținătorilor de pașapoarte de tip ex-sovietic le-au fost perfectate buletine de identitate. La fel, a fost constatată prezența oficiilor mobile care oferă servicii la domiciliu, în vederea perfectării buletinelor de identitate pentru deținătorii de pașapoarte de tip ex-sovietic în Chișinău, Sîngera, Revaca (ambele Chișinău), Călărași, Drochia, Rîșcani, Dondușeni, Corbu (Dondușeni). Activitatea oficiilor mobile este asistată și de către secretarii consiliilor locale, care se deplasează împreună către alegătorii vizați.

d. Imposibilitatea votării în lipsa buletinului de identitate

În Ciuciulea (Glodeni) 5 persoane nu au codul de identitate din motive religioase, astfel în lipsa buletinului de identitate, aceștia nu își vor putea exercita dreptul la vot, fiindcă nu sunt incluși în listele electorale.

Conform informației CEC, în RM sunt cel puțin 9 000 persoane care refuză să aibă buletin de identitate din motiv religios. Efortul de monitorizare Promo-LEX va urmări situația acestei categorii de alegători în continuare.

e. Asigurarea minimă a locurilor pentru afișaj electoral și a localurilor de întâlnire cu alegătorii

Potrivit art. 47 alin.7 al Codului Electoral, autoritățile administrației publice locale sunt obligate, în termen de 3 zile de la data începerii perioadei electorale, să stabilească și să garanteze un minim de locuri speciale de afișaj electoral, un minim de localuri pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii, afișând imediat deciziile (dispozițiile) respective la sediul acestor autorități.

Contrar prevederilor legale, conform rapoartelor prezentate de observatorii Promo-LEX, către 5 noiembrie 2014, cel puțin 113 APL nu au adoptat decizii privind stabilirea minimului de locuri pentru afișaj electoral și localuri pentru întâlniri, iar cel puțin 306 APL nu au amenajat asemenea locuri pentru afișaj electoral. Datorită înregistrării a 22 de concurenți electorali, în cel puțin 466 cazuri raportate, spațiile oferite pentru afișaj electoral sunt insuficiente. În perioada de raportare, în cel puțin 77 localități, oferirea localurilor pentru întâlnirea concurenților electorali cu alegătorii este gratis, iar în cel puțin 40 localități, acestea se oferă contra cost, prețul variind între 50 și 500 lei ora. În cel puțin 18 localități, APL au oferit concurenților electorali localuri pentru întâlniri cu alegătorii în lipsa unor decizii.

3. Prestația concurenților electorali

a. Utilizarea resurselor administrative

Codul bunelor practici al Comisiei de la Veneția prescrie egalitate strictă în utilizarea de către concurenții electorali a mijloacelor publice în scopuri electorale. Egalitate „strictă” înseamnă tratamentul egal al partidelor politice, indiferent de actuala lor reprezentare în Parlament sau de susținerea din partea electoratului. De asemenea, conform art.47 alin.6 al Codului Electoral, în campaniile electorale candidații nu pot folosi mijloacele și bunurile publice (resursele administrative), iar autoritățile/instituțiile publice și cele asimilate acestora nu pot transmite/acorda concurenților electorali bunuri publice sau alte favoruri decât în bază de contract, în condiții de egalitate pentru toți concurenții electorali.

Contrar acestor standarde, observatorii Promo-LEX au constatat cel puțin 18 cazuri care pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative de către concurenții electorali.

Utilizarea mijloacelor de transport

Candidații PDM au utilizat în cel puțin 4 cazuri automobilul de serviciu pentru campania electorală. În perioada de raportare, automobilele de serviciu ale candidaților PDM au fost depistate la întâlnirile cu alegătorii în Elizaveta (Bălți), Leova, Cimișlia, Călărași.

Candidații PLDM au utilizat, în cel puțin 3 cazuri, automobilul de serviciu pentru campania electorală. În perioada de raportare, automobilele de serviciu ale candidaților PLDM au fost depistate la întâlnirile cu alegătorii în Dondușeni, Dobrușa, Zagorna (ambele Șoldănești).

Membrul PCRM și șeful Direcției agricultură și alimentație din r. Dondușeni, a folosit mașina de serviciu pentru întâlnirea cu alegătorii, unde a făcut agitație electorală în favoarea PCRM.

Utilizarea funcției publice

Potrivit prevederilor art. 5 alin. 2 al Legii Nr. 25 din 22.02.2008 privind Codul de conduită a funcționarului public, se interzice folosirea resurselor administrative pentru susținerea concurenților electorali, să afișeze însemne sau obiecte inscripționate cu sigla sau denumirea partidelor politice ori a candidaților acestora sau să facă propagandă în favoarea oricărui concurent.

În opinia efortului de monitorizare, utilizarea abuzivă a funcției publice a fost admisă de către 3 concurenți electorali în 7 circumscripții electorale.

Reprezentanții PDM au utilizat, în cel puțin 5 cazuri, funcția de serviciu pentru campania electorală, desfășurând întâlniri cu alegătorii în timpul programului de lucru. Astfel, în Rezina, la 15 octombrie 2014, candidații PDM au solicitat prezența și au desfășurat întâlnirea cu funcționarii APL, angajații Întreprinderii „Rezina-gaz”, Serviciii comunale Rezina, grădinițelor și liceelor din oraș. În Taraclia, la 17 octombrie 2014, candidații PDM au solicitat prezența și au desfășurat întâlnirea cu angajații S.A. „Taraclia Gaz”, Inspecției Fiscale Taraclia, Poștei

Moldovei. La Chișinău, la 20 octombrie 2014, s-a desfășurat întâlnirea cu angajații S.A. „Bucuria”. Tot la 20 octombrie 2014, în capitală s-a desfășurat întâlnirea cu angajații căii ferate. La 27 octombrie 2014, s-a desfășurat întâlnirea cu angajații INSM Chișinău.

Reprezentanții PLDM au utilizat în cel puțin 2 cazuri, funcția de serviciu pentru desfășurarea campaniei electorale. În Criuleni, la 17 octombrie 2014, a fost organizată întâlnirea cu alegătorii, sub pretextul adunării generale cu părinții. La 22 octombrie 2014, în Mîrzești r. Orhei, Eudochia Ștefîrță (șefa Direcției Învățământ) a impus-o pe Dorina Cernei (directorul gimnaziului) de a lua parte la întâlnirea cu reprezentantul PLDM, Maia Sandu.

Reprezentanții PCRM au utilizat în cel puțin 1 caz, funcția de serviciu pentru desfășurarea campaniei electorale. În Cahul, la 21 octombrie 2014, candidații PCRM au desfășurat, în timpul programului de lucru, întâlnirea cu studenții și profesorii Colegiului de Medicină.

Exercitarea atribuțiilor de serviciu a candidaților suspendați din funcție

Conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, Vasile Timofte – vicepreședintele raionului Călărași, care este candidat la funcția de deputat în Parlament pe lista PDM, fiind suspendat din funcție, exercită în continuare atribuțiile de serviciu și utilizează bunurile și mașina de serviciu.

b. Agitație electorală

În perioada de raportare, observatorii Promo-LEX au constatat următoarele tipuri de activități de agitație electorală: întâlniri cu alegătorii, concerte electorale, lansarea campaniilor electorale în teritoriu, meciuri de fotbal, acțiuni de tip „de la ușă la ușă”, acțiuni de tip ”FlashMob”, instalarea corturilor cu publicitate electorală, distribuirea de publicitate promoțională, publicitate în mass-media, publicitate stradală.

Întâlniri cu alegătorii

Întâlniri cu caracter electoral au fost desfășurate de către următorii concurenți electorali:

PDM – cel puțin în 104 localități; PLDM – cel puțin 50 localități; PCRM – cel puțin 31 localități; PP Patria – cel puțin 8 localități; PSRM – cel puțin 5 localități; PP Renaștere - în cel puțin 2 localități; Blocul Electoral „Alegerea Moldovei-Uniunea Vamală” – cel puțin 1 localitate; PP PFP - cel puțin 1 localitate; PLR - cel puțin 1 localitate.

Concerte electorale

Concerte electorale au fost organizate de către următorii concurenți electorali:

PDM – în cel puțin 38 localități; PLDM – în cel puțin 35 localități; PLR – în cel puțin 2 localități; PCRM – în cel puțin o localitate.

Evenimente de lansare a campaniilor electorale

În perioada de raportare, conform constatărilor observatorilor Promo-LEX, 4 concurenți electorali au desfășurat evenimente de lansare a campaniilor electorale la nivel național și local. Astfel, PDM și-a lansat campania electorală la Cimișlia (18 octombrie 2014) și comuna Băcioi,

mun. Chișinău (1 noiembrie 2014), PLDM - la Florești (21 octombrie 2014), PLR – la Chișinău (18 octombrie 2014) și Soroca (26 octombrie 2014), PL la Chișinău (26 octombrie 2014) și Cimișlia (2 noiembrie 2014).

Activități sportive cu caracter electoral

În calitate de acțiuni de agitație electorală, PDM a organizat meciuri de fotbal în Drochia (19 octombrie 2014) și Nimoreni r.Ialoveni (26 octombrie 2014).

Inaugurarea obiectivelor de menire socială

PLDM, la Orhei, la 19 octombrie 2014 a participat la deschiderea oficială a Școlii de Box. Același concurent electoral, la 22 octombrie 2014 a participat la inaugurarea oficiului medicilor de familie din Zahorna r.Șoldănești, precum și la inaugurarea apeductului din Samașcani r. Șoldănești.

PL, la 2 noiembrie 2014 a organizat în s. Hirova r. Călărași, inaugurarea unui monument în memoria victimelor represiunilor politice a regimului totalitar comunist.

Acțiuni de tip „de la ușă la ușă”

Acțiuni de tip „de la ușă la ușă” au fost observate în Alexeevca r. Ungheni (PSRM), Ivancea r. Orhei (PLDM), Huluboaia r. Cahul (PLDM și PDM), Borceag r. Cahul (PCRM), Dubăsarii Vechi r. Criuleni (PLDM), comuna Stăuceni, mun.Chișinău (PL).

Flashmob

Acțiuni de tip ”Flashmob” – întruniri cu număr redus de persoane, au fost observate la 2 concurenți electorali - PPRM în sect. Rîșcani, mun.Chișinău (23 octombrie 2014) și PSRM la Căușeni (31 octombrie 2014) și Dondușeni (31 octombrie 2014).

Corturi electorale

În perioada de raportare, au fost constatată amplasarea corturilor cu publicitate electorală în mun. Chișinău (PSRM, PPRM, PDM), Sîngera și Dobrogea mun. Chișinău (ambele PSRM), Cahul (PSRM), Orhei (PSRM), Grătiești mun. Chișinău (PPRM), Vulcănești UTAG (PP Patria), Mereni r. Anenii Noi (PDM), Hulboaca r. Orhei (PDM).

Distribuirea pliantelor și obiectelor de publicitate promoțională (OMVSD) către alegători

În perioada de raportare, de către observatori a fost constatat faptul distribuirii de către PL a pliantelor, stegulețelor, brățărilor, brelocurilor (în Șoldănești), PLDM – iconițelor, pe versoul cărora era mesaj electoral, a ediției neoficiale a Codului Electoral cu coperta verde (în Glingenii r.Șoldănești, Zubrești r.Strășeni, Nișcani, Horodiște ambele r.Călărași, Step-Soci r.Orhei, PDM – fluturașilor, pliantelor, broșurilor și calendarelor (în Cuizăuca, Mateuți ambele r.Rezina, Hirova, Hoginești ambele r.Călărași, Roșu r.Cahul, Drepcăuți r.Soroca, Trifănești r.Florești, PCRM – fluturașilor, broșurilor (în Bădiceni r.Soroca, Iurcenii r.Nisporeni, Cahul, Gradiște r.Cimișlia), PPCD – broșuri „Planul Roșca” (în Drochia, Bălți, Orhei).

Publicitate stradală

Observatorii Promo-LEX, în perioada de raportare, au identificat publicitate stradală în favoarea concurenților electorali, în localitățile din Republica Moldova, după cum urmează:

Concurentul electoral	Billboard Localități	Banner Localități	City- lights Localități	Poster Localități	Publicitate în locuri neautorizate / Localități
PDM	7	6	1	21	30
PLDM	14	27	-	24	33
PCRM	13	2	1	17	18
PSRM	3	3	1	17	21
PL	1	2	-	2	2
PP Renaștere	2	1	-	1	3
PP RM	-	1	-	4	4
PP Patria	3	1	1	5	3
PLR	1	1	1	4	1
PCReformator	-	-	-	1	1
Blocul Electoral AMUV	-	-	-	-	1

Campanii anonime cu conotație electorală

La 22 octombrie 2014, în Chișinău, organizația autointitulată Forumul Social al Moldovei a distribuit proclamații denigratoare contra PLDM. La 2 noiembrie 2014, în Chișinău, au apărut postere cu sloganul ”Молдова до 30 ноября”, cu mesaje instigatoare. În posterele respective nu au fost indicate denumirea tipografiei, tirajului, comenzii, beneficiarului ediției.

Cadouri electorale

Conform art.38 alin.7 Cod Electoral, concurenților electorali li se interzice să propună alegătorilor bani, cadouri, să distribuie fără plată bunuri materiale, inclusiv din ajutoarele umanitare sau din alte acțiuni de binefacere.

Potrivit informațiilor observatorilor Promo-LEX, în perioada monitorizată, cel puțin 2 concurenți electorali au efectuat cheltuieli pentru cadouri electorale

La 21 octombrie 2014, la Orhei a fost inaugurată o școală de box. La deschiderea ei a participat Vlad Filat. În interviu s-a evidențiat că el a contribuit la procurarea echipamentului sportiv al școlii. La 26 octombrie 2014, la gimnaziul din satul Porumbrei r.Cimișlia a avut loc întâlnirea cu Loretta Handrabura, candidat PLDM. În cadrul întâlnirii, gimnaziul a primit 4 calculatoare cadou. La 30 octombrie 2014, PLDM, la biblioteca orășenească din Cimișlia, a dăruit 10 enciclopedii și 120 cărți de literatură artistică.

La 22 octombrie 2014, la Anenii Noi, în cadrul concertului electoral, PDM a distribuit 100 impermeabile. La 25 octombrie 2014, în Badragii Vechi (Edineț), PDM a donat plapume la 10 alegători. La 17 octombrie 2014, la Orhei, în cadrul concursului organizat cu ocazia „Balului Bobocilor” de la Liceul Teoretic „Alecu Russo”, PDM a oferit premii bănești în sumă de 3000 lei.

Modificarea listelor de candidați la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova:

Pe parcursul perioadei de raportare s-au constatat 12 cazuri de modificare a listelor de candidați la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova. PLR a modificat lista de candidați în 4 cazuri, PP „RENAȘTERE” a modificat lista de candidați în 2 cazuri, PDM a modificat lista de candidați în 2 cazuri, PCRM – 1 caz, Partidul Comunist Reformatoarea din Moldova – 2 cazuri, Partidul Forța Poporului – 1 caz.

4. Incidente electorale

La 18 octombrie 2014 în Cantemir, la 19 octombrie 2014 în Nisporeni și 21 octombrie 2014 în Călărași, în timpul concertelor organizate de PDM, reprezentanții MPA condusă de Sergiu Mocanu au scandat lozincile MPA, în rezultat s-au iscat atacuri verbale între concurenți. La evenimentul de la Nisporeni activiștii MPA au fost atacați cu pietre.

La 19 octombrie 2014, în timpul întâlnirii cu alegătorii, organizate de PSRM în Rujnița (Ocnița), reprezentanții PCRM Ion Tomai (președintele raionului Ocnița) și Vasile Svinarciuc (primarul satului) au inițiat atacuri verbale contra lui Igor Dodon (președintele PSRM).

La 2 noiembrie 2014, în Varnița (Anenii Noi), de la sediul PL au fost furate drapelul Republicii Moldova, Uniunii Europene și a Partidului Liberal.

În perioada de raportare s-a constatat că șefa oficiului poștal comunal din Cotiujenii Mici r. Sîngerei, dna Liudmila Morari amenința pensionarii, că în caz dacă nu vor vota pentru PDM, vor avea probleme la ridicarea pensiei. De asemenea, s-a constatat că aceeași persoană reține distribuția ziarelor „Comunistul”, „Stejarul”, „Evenimentul Regional”.

La 15 octombrie 2014, în satul Colonița mun. Chișinău, Angela Zaporojan, primarul satului, a solicitat observatorului Promo-LEX părăsirea sălii de ședință a Consiliului local, în cadrul căreia trebuia să se discute – desemnarea candidaților pentru BESV.

La 20 octombrie 2014, în Chișinău, SPPS nu a permis observatorului Promo-LEX, să asiste la întâlnirea dintre Igor Corman, candidat PDM cu angajații S.A. „UNIC”.

5. Prestația mass–mediei locale și regionale

În cel puțin 29 de ziare din 30 de localități au fost depistate materiale ce favorizează sau defăimează concurenții electorali.

Cel puțin 63 de materiale erau în favoarea și 3 în defavoarea PDM, 49 materiale în favoarea și 9 în defavoarea PLDM, 4 materiale în favoarea și 5 în defavoarea PL, 3 materiale în favoarea și 2 în defavoarea PCRM, 4 materiale în favoarea și 2 în defavoarea PSRM, 25 materiale în favoarea și 2 în defavoarea PP Patria, 3 materiale în favoarea partidului politic PLR, 1 material în favoarea Partidului Politic Renaștere, 1 material în favoarea concurentului electoral Blocul Electoral AMUV, 1 material în favoarea partidului politic PVE, 1 material în favoarea partidului politic PDA.

Observatorii Promo-LEX au raportat că printre radiodifuzorii care difuzează publicitate electorală a PLDM se află Radio–Orhei, Bas TV, TV Drochia, TV Elita, PDM - Bas TV, TV Drochia, TV Elita , PSRM - Bas TV.

În perioada de raportare, s-a constatat că Media TV și TV Prim au difuzat câte o emisiune ce a favorizat PLDM, ATV și TV Prim au difuzat câte o emisiune în favoarea PDM, TV NTS a difuzat o emisiune în favoarea PP Patria, TV Prim, TCB și Pervîi Prednistrovschii au difuzat câte o emisiune în favoarea PSRM, TV Elita a difuzat o emisiune în favoarea PL.

III. FINANȚELE CONCURENȚILOR ELECTORALI ÎN CADRUL CAMPANIEI ELECTORALE

Potrivit art. 38, alin. 8, în campania electorală, CE au obligația de a prezenta o dată la două săptămîni organelor electorale respective rapoarte financiare, care trebuie să conțină informații referitoare la venituri și cheltuieli conform destinației. La 24 octombrie 2014, din cei 15 CE înregistrați la 10 octombrie, 14 au depus rapoarte financiare, doar 11 au declarat volumul contribuțiilor. Conform paginii oficiale a CEC, alți CE încă nu au depus rapoarte financiare. Din cei 14 CE care au depus rapoarte financiare, 3 (PL, PFP, PDA,) nu au reflectat nimic la nici una din liniile bugetare. Rapoartele prezentate reflectă suma veniturilor și quantumul cheltuielilor pentru perioada 10 – 24 octombrie 2014. Efortul de monitorizare Promo-LEX nu a constatat nici un caz în care vreun concurent electoral să realizeze obligația prevăzută de alin.1 lit. a) art.38 Cod Electoral, prin care este obligatorie declararea săptămînală, în publicație de circulație republicană, a mijloacelor financiare și alte forme de susținere materială.

1. Veniturile declarate ale Concurenților Electorali (CE)

Conform rapoartelor săptămînale depuse la CEC, doar 11 din 14 concurenți electorali au indicat sume ale donațiilor virate în contul “Fond Electoral”. Volumul total al veniturilor declarate de către acești CE, pentru perioada 10 - 24 octombrie 2014, este de 29 195 000 lei. Această sumă a fost donată de către 743 persoane fizice. Veniturile indicate de PLDM sunt de 10 157 000 lei (18,47% din plafonul stabilit), PDM – 9 492 000 lei, (17, 26%), PP Patria – 3 650 000 lei (6,64%), PLR – 2 875 000 lei (5,23%), PSRM – 1 836 000 lei (3,34%), PCRM – 876 200 lei

(1,59%), PPRM – 238 900 lei (0,43%), BE AMUV – 63 940 lei (0,12%), MPA – 391 400 lei (0,071%), PNL – 2500 lei (0,005%); PPCD – 2200 lei (0,004%), PCR – 50 lei. (fig.1.1) Doar un singur concurrent electoral, PCR, a reflectat venituri parvenite din contul de bază al partidului, adică venituri acumulate în perioada inter-electorală.

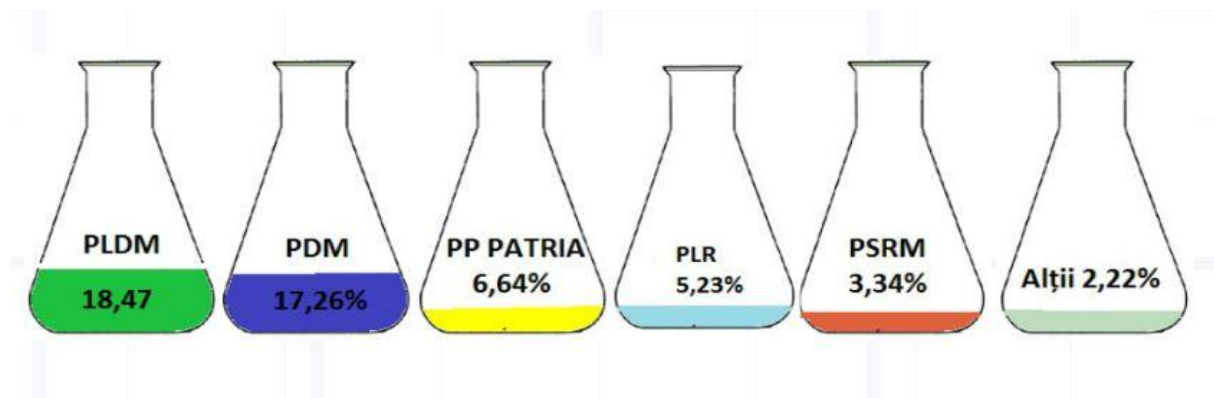
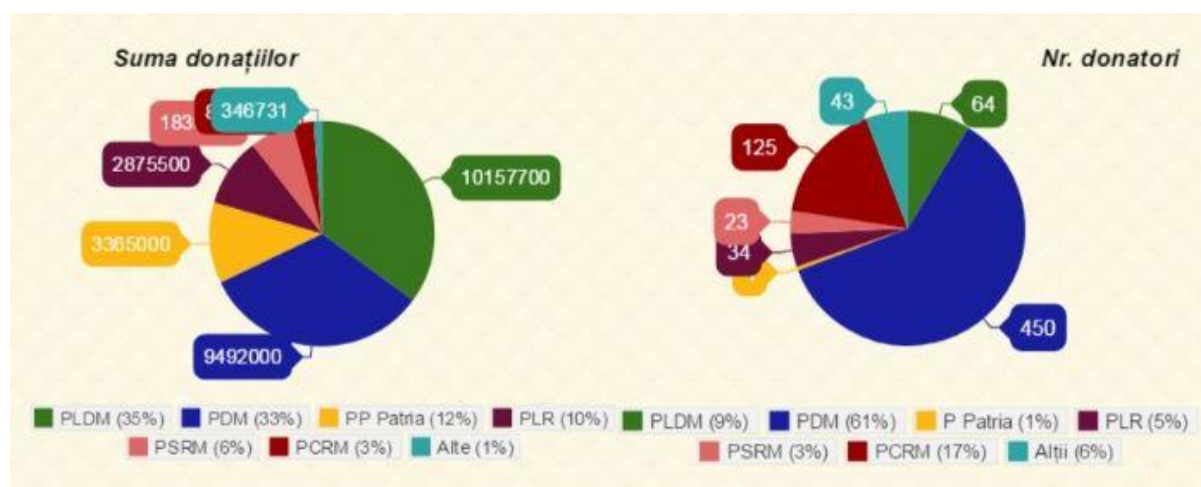

Figura 1.1 Ponderea veniturilor din plafonul total

Conform analizei efortului de monitorizare Promo-LEX, au fost stabilite 4 categorii de donații:

“foarte mari” – peste 1 mln lei: (PLDM – 6 donatori, PP Patria – 2 donatori); “mari” – de la 100 mii până la 1 mln lei: (PLDM – 22 donatori; PLR – 14 donatori; PP Patria – 2 donatori; PCR – 1 donator); “medii” – de la 75 mii lei până la 100 mii lei: (PSRM – 15 donatori; PLDM - 2 donatori; PDM – 4 donatori; PLR – 1 donator); “alte donații” – până la 75 mii lei: (PDM – 446 donatori; PCR – 124 donatori; PLDM - 36 donatori; PPRM – 34 donatori (100%); PLR – 19 donatori; PSRM – 8 donatori; MPA – 3 donatori; PNL – 2 donatori; PPCR – 1 donator; BE AMUV – 1 donator; PPCD – 1 donator) (fig. 1.2, fig. 1.3)

2. Cheltuielile Concurenților Electorali reflectate în rapoartele financiare

a. Locațiunea încăperilor

Potrivit observatorilor Promo-LEX, 15 CE au cel puțin 226 sedii în 32 de centre raionale, municipiile Chișinău, Bălți și UTAG. Din cele 226 sedii teritoriale vizitate de observatorii Promo-LEX: PDM utilizează 36 de sedii, PLDM – 35, PCRМ – 34, PL – 27, PSRM – 29, PP Patria – 17, PPRM – 14, PLR – 14, PP „Renaștere” – 9, MPA – 4, PNL – 3, PPCD – 1, BE AMUV – 1, PFP – 1, PAD – 1.

Potrivit rapoartelor financiare, la capitolul locațiunea încăperilor, doar 4 au raportat cheltuieli în sumă de 51,1 mii lei (0,18 % din suma totală a cheltuielilor): PSRM – 35,72 mii lei, PCRМ – 8,4 mii lei, PDM - 6,085 mii lei, PP Patria – 900 lei. Menționăm că toți acești concurenți electorali au reflectat aici doar cheltuielile de locațiune pentru chiria sediilor la anumite evenimente și nu cheltuieli pentru întreținerea sediilor permanente.

b. Cheltuieli de transport

Potrivit rapoartelor financiare, doar 3 CE au raportat cheltuieli în sumă de 386 mii lei (13, 22 % din totalul cheltuielilor): PP Patria – 375 mii lei, PSRM – 10 mii lei, MPA – 1000 lei.

c. Locațiunea altor mijloace fixe și OMVSD

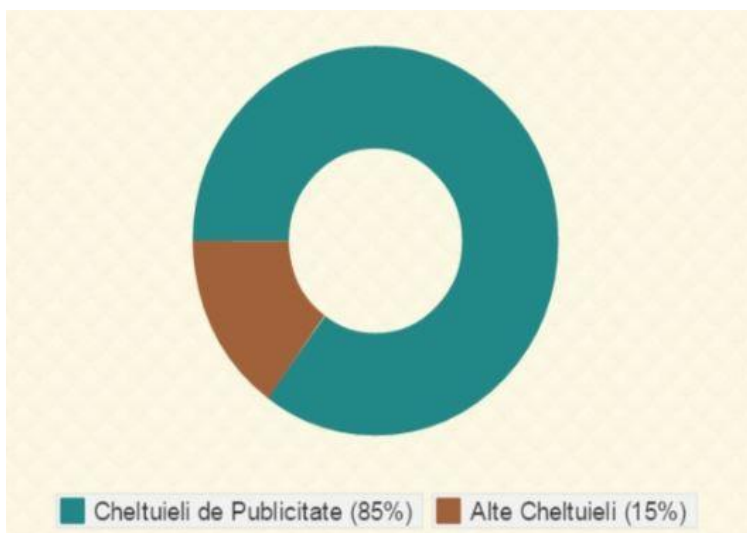
Potrivit rapoartelor financiare, doar un concurent electoral - PCRМ a raportat cheltuieli în sumă de 19,79 mii lei pentru locațiunea altor mijloace fixe și OMVSD (0,07% din totalul cheltuielilor).

d. Retribuirea muncii

Potrivit rapoartelor financiare, nici un concurent electoral nu a raportat cheltuieli pentru retribuirea muncii angajaților.

e. Recompense

Potrivit rapoartelor financiare, nici un concurent electoral nu a raportat cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/ agitatorilor.

f. Cheltuieli de publicitate

Figura 1.4 Ponderea cheltuielilor de publicitate din totalul cheltuielilor

Potrivit rapoartelor financiare, la capitolul publicitate, 8 CE au raportat cheltuieli în sumă de 24,473 mln lei (85,20 % din totalul cheltuielilor): PLDM - 9,4419 mln lei, PDM – 9,2565 mln lei, PSRM – 1,7884 mln

lei, PP Patria – 1,4489 mln lei, PLR – 1,4478 mln lei, PCRМ – 772,5 mii lei, PPRM – 216,9 mii lei, BE AMUV – 63,69 mii lei, MPA – 36,7 mii lei, PNL – 2,4 mii lei, PPCD – 2 mii lei (vedeți fig. 1.3 și fig. 1.4).

g. Evenimente publice

Potrivit rapoartelor financiare, pentru evenimente publice, 2 CE au raportat cheltuieli în sumă de 190,65 mii lei (0,65% din totalul cheltuielilor): (PLR – 143,77 mii lei, PLDM– 46,89 mii lei).

h. Servicii de consultanță

Potrivit rapoartelor financiare, pentru cheltuieli făcute la capitolul servicii de consultanță, a raportat doar un concurent electoral (PLR – 10 000 lei (0,03% din totalul cheltuielilor).

i. Cheltuieli de deplasare

Potrivit rapoartelor financiare, nici un concurent electoral nu a raportat cheltuieli de deplasare.

j. Servicii bancare

Potrivit rapoartelor financiare, 12 CE au raportat cheltuieli la capitolul servicii bancare, în sumă de 50,7 mii lei (0,17% din totalul cheltuielilor).

k. Servicii de întreținere a sediilor permanente (apă, canalizare, gaz, energie termică etc.)

Potrivit rapoartelor financiare, nici un concurent electoral nu a raportat cheltuieli la capitolul servicii de întreținere a sediilor permanente.

l. Servicii de comunicații

Potrivit rapoartelor financiare, la capitolul servicii de comunicații a raportat doar un concurent electoral: PP Patria – 100 mii lei (0,34% din totalul cheltuielilor).

m. Materiale (OMVSD, rechizite de birou)

Potrivit rapoartelor financiare, la capitolul materiale au raportat 3 CE cheltuieli în sumă de 7,704 mii lei (0,026% din totalul cheltuielilor): PP Patria – 5,046 mii lei, PLDM – 1,578 mii lei, MPA – 1,080 mii lei.

3. Cheltuielile Concurenților Electorali constatate de observatorii Promo-LEX, dar care lipsesc în rapoartele financiare

a. Locațiunea încăperilor

Pentru cele 226 de sedii raportate de către observatorii Promo-LEX, suma minimă estimată a cheltuielilor la capitolul locațiunea încăperilor (sedii) pentru 2 săptămâni este de cel puțin 123,78 mii lei.

Astfel, în raportul financiar al PDM nu se regăsesc cel puțin 56,73 mii lei pentru locațiunea a 36 de sedii identificate, în raportul PL nu se regăsesc 31,64 mii lei pentru locațiunea a 27 de sedii, în raportul PCRМ nu se regăsesc cel puțin 28,12 mii lei pentru locațiunea a 34 de sedii, în raportul

PLDM nu se regăsesc cel puțin 23,2 mii lei pentru locațiunea a 35 de sedii, în raportul PSRM nu se regăsesc 11,6 mii lei pentru locațiunea a 29 de sedii, în raportul PP Patria nu se regăsesc 16,62 mii lei pentru locațiunea a 17 sedii, în raportul PPRM nu se regăsesc 4,59 mii lei pentru locațiunea a 14 sedii, în raportul PLR nu se regăsesc 19,02 mii lei pentru locațiunea a 14 sedii, în raportul PNL nu se regăsesc cel puțin 2,21 mii lei pentru locațiunea a 3 sedii, PPCD – cel puțin 14,63 mii lei pentru locațiunea unui sediu, în raportul MPA nu se regăsesc cel puțin 3,03 mii lei pentru locațiunea a 4 sedii, în raportul PP „Renaștere” nu se regăsesc 2,52 mii lei pentru locațiunea a 9 sedii, PFP – 400 lei pentru locațiunea unui sediu, PAD – 350 lei pentru locațiunea unui sediu.

Efortul de monitorizare Promo-LEX este conștient de faptul că, de obicei plata pentru chirie sau locațiune se încasează lunar și corespunzător speră, ca cheltuielile pentru întreaga lună se vor regăsi în rapoartele financiare ulterioare.

b. Cheltuieli de transport

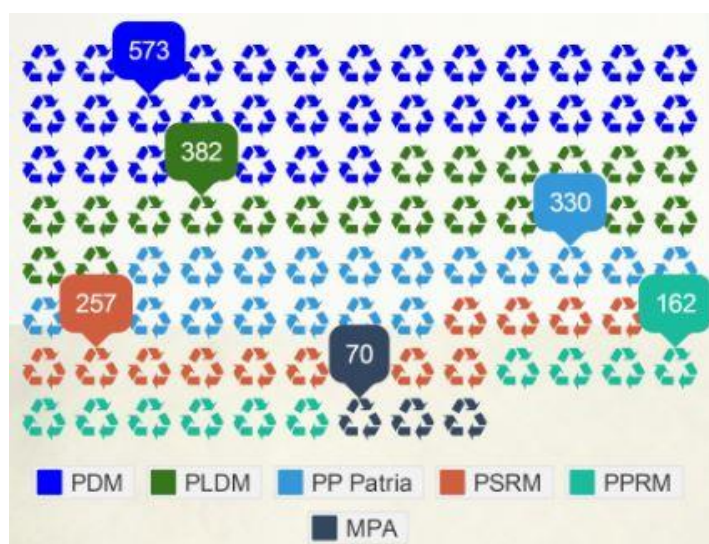
Observatorii Promo-LEX au raportat utilizarea transportului în scop electoral de către cel puțin 5 CE. În raportul PDM nu este reflectat quantumul cheltuielilor de transport efectuate pentru cel puțin 27 concerte electorale și 47 întâlniri cu alegătorii în 22 raioane. În raportul PLDM nu se regăsesc cheltuieli de transport pentru 8 concerte electorale și 20 întâlniri cu alegătorii în 13 raioane. În raportul PP Patria nu se regăsesc cheltuieli de transport pentru 4 concerte electorale și 2 întâlniri cu alegătorii în 7 raioane. În raportul PL nu se regăsesc cheltuielile de transport pentru un concert electoral într-un raion.

c. Retribuirea muncii

În urma constatărilor observatorilor Promo-LEX, cel puțin 15 CE au persoane angajate.

PDM în 34 localități, PLDM în 33 localități, PCRm în 30 localități, PSRM în 26 localități, PL în 21 localități, PLR în 18 localități, PP Patria în 14 localități, PPRM în 12 localități, PP Renaștere în 8 localități, MPA și PNL toți în câte 3 localități, PPCD – în 2 localități, PAD, PFP, BE AMUV – toți în câte o localitate. Nici un partid nu a raportat cheltuieli la acest capitol.

d. Recompense voluntari/observatori/agitatori

Observatorii Promo-LEX au raportat implicarea a cel puțin 2364 voluntari în activitatea electorală a 10 CE. PDM – 573 în 19 raioane, PCRm – 403 în 9 raioane, PLDM – 382 în 16 raioane, PL – 133 în 9 raioane, PSRM – 257 în 18 raioane, PP Patria – 330 în 22 raioane, PPRM – 162 în 5 raioane, MPA – 70 într-un raion, PP Renaștere – 14 în 3 raioane, PLR – 40 în 2 raioane. În rapoartele financiare ale celor 10 CE nu se regăsește quantumul cheltuielilor

pentru recompense la capitolul respectiv.

e. Cheltuieli de publicitate

Conform verificărilor observatorilor Promo-LEX, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui billboard 6X3m² este de cel puțin 5650 lei, unui banner 6X2m² este de cel puțin 2000 lei, „city light” 6X3m² este de cel puțin 2450 lei, panou digital standard este de cel puțin 5000 lei, unei unit. de flyer este de cel puțin 0,21 lei pentru un tiraj de 100 000, unei unit. de pliant este de cel puțin 0,21 lei pentru un tiraj de 500 000, unei unit. de poster format A3 – 2,5 lei pentru un tiraj de 5000, costul unei unit. de broșuri, 16 pag. - 2,39 lei la un tiraj de 50 000, costul unei unit. de ziar – 0,48 lei la un tiraj 100 000.

Pentru perioada indicată, referitor la concurentul electoral PCRM, observatorii Promo-LEX au raportat 13 billboarduri, 9 unit. de city light, 1 banner și 4 panouri digitale. Potrivit estimărilor Promo-LEX, PCRM nu a raportat 105,9 mii lei.

Privitor la concurentul electoral PP Renaștere, observatorii Promo-LEX au raportat 4 unități de billboard standard, 1 banner standard, postere A3 cu tirajul 50 000. PP Renaștere nu a raportat la acest capitol nimic. Potrivit estimărilor Promo-LEX, suma s-ar ridica la 153,24 mii lei.

Privitor la concurentul electoral PPRM, observatorii Promo-LEX au raportat postere A3 cu tirajul 15 000. Potrivit estimărilor Promo-LEX, PPRM nu a raportat 37,5 mii lei.

Privitor la concurentul electoral PL, observatorii Promo-LEX au raportat, la capitolul publicitate stradală, cheltuieli pentru un banner standard. Potrivit estimărilor Promo-LEX, PL nu a raportat 2 mii lei.

f) Evenimente publice

Potrivit observatorilor Promo-LEX, cel puțin 5 concurenți electorali au efectuat cheltuieli pentru organizare de concerte.

Cel puțin 32 artiști au fost implicați în concertele respective.

Pentru PDM au cântat cel puțin 17 artiști (I. Suruceanu, C. Prepeliță, I. Raiburg, V. Lungu, A. Ochișanu, M. Șura, A. Vdovicenco, Z. Julea, N. Ciobanu, V. Dani, M. Pavel, A. Lazariuc, A. Ursu, N. Gordienco, S. Latîșev, C. Burlacu, C. Țepeș). Pentru PLDM au cântat cel puțin 10 artiști (A. Ochișanu, Fuego, L. Popescu, I. Căpraru, S. Leahu, P. Parfenii, A. Moon, trupa Akord, Dj Omnic, Dj. Vezovschi). Pentru PLR a cântat – trupa “Direcția 5”. Pentru PP Patria au cântat cel puțin 2 artiști – G. Țopa și Mc Gootsa și a evoluat trupa teatrală “Nătăfleață”. Pentru PL a cântat într-un caz A. Latîșev. În rapoartele financiare ale CE depuse la CEC, nu se regăsește informația privitoare la remunerarea artiștilor.

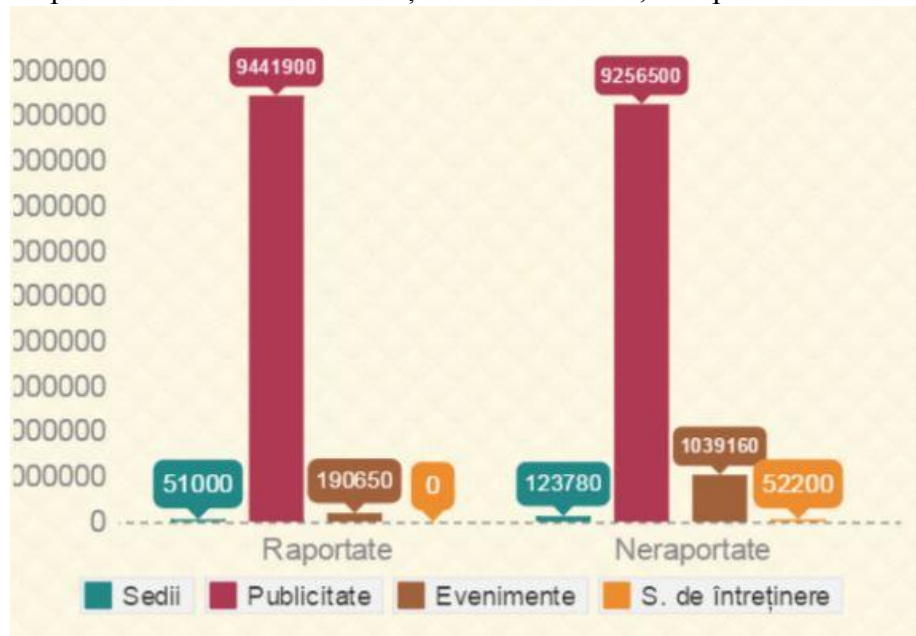
PDM a organizat cel puțin 27 concerte cu caracter electoral în 22 localități. Costurile pentru serviciile artiștilor au fost estimate la 579,16 mii lei. PLDM - cel puțin 8 concerte în 7 localități. Costurile pentru serviciile artiștilor au fost estimate la cel puțin 335 mii lei. PLR a organizat în cel puțin o localitate, un eveniment. Costul pentru serviciile artiștilor a fost estimat la cel puțin 93,5 mii lei. PP Patria - cel puțin trei concerte cu caracter electoral în cel puțin 3 localități. Costul

pentru serviciile artiștilor au fost estimate la cel puțin 28 mii lei. PL a organizat concerte în cel puțin o localitate. Costul pentru serviciile artiștilor au fost evaluate la cel puțin 3,5 mii lei.

g) Servicii de întreținere

La capitolul servicii de întreținere, pentru cele 226 sedii nici un CE nu a raportat cheltuieli. Observatorii Promo-LEX au raportat cheltuieli la această linie de buget efectuate de concurenții electorali pentru 2 săptămâni de activitate, în sumă de 52,2 mii lei.

Astfel, în raportul financiar al PDM nu se regăsesc cel puțin 13,4 mii lei pentru servicii aferente locațiunii celor 36 de sedii identificate, în raportul PLDM nu se regăsesc cel puțin 9,035 mii lei pentru servicii aferente locațiunii celor 35 de sedii, în raportul PCRPM nu se regăsesc cel puțin 6,94 mii lei pentru servicii aferente locațiunii celor 34 de sedii, în raportul PL nu se regăsesc 6,78 mii lei pentru servicii aferente locațiunii celor 27 de sedii, în raportul PSRM nu se regăsesc 5,96 mii lei pentru servicii aferente locațiunii celor 29 de sedii, în raportul PP Patria nu se regăsesc 3,3 mii lei pentru servicii aferente locațiunii celor 17 sedii, în raportul PPRM nu se regăsesc 1,14 mii lei pentru servicii aferente locațiunii celor 14 sedii, în raportul PLR nu se regăsesc 2,05 mii lei pentru servicii aferente locațiunii celor 14 sedii, în raportul PP „Renaștere” nu se regăsesc 690 lei pentru servicii aferente locațiunii celor 9 sedii, în raportul MPA nu se regăsesc cel puțin 1,2 mii lei pentru servicii aferente locațiunii celor 4 sedii, în raportul PNL nu se regăsesc cel puțin 900 lei

pentru servicii aferente locațiunii celor 3 sedii, PPCD – cel puțin 500 lei pentru servicii aferente locațiunii unui sediu, PAD – 250 lei pentru servicii aferente locațiunii unui sediu, PFP – 100 lei pentru servicii aferente locațiunii unui sediu.

Figura 1.5 Cheltuielile majore raportate vs cele neraportate

IV. RECOMANDĂRI

Comisiei Electorale Centrale:

- Aplicarea corespunzătoare a legislației privind soluționarea contestațiilor depuse de către concurenții electorali, în scopul prevenirii, pe viitor, a fraudelor electorale;
- Analiza deficiențelor depistate la funcționarea registrului de Stat al Alegătorilor (conexiunea internet, probleme tehnice, calificarea operatorilor) și prevenirea situațiilor care ar pune în pericol implementarea acestuia;
- Revizuirea Hotărârii CEC nr.2811 privind condițiile de organizare a întâlnirilor electorale din 24 octombrie 2014;
- Avertizarea concurenților electorali care nu își onorează obligațiunea de a declara săptămânal, în publicații de circulație republicană, a surselor de venituri și susținere materială a campaniei electorale;
- Analiza mecanismului de deschidere a secțiilor de votare peste hotarele țării și elaborarea unui astfel de mecanism care să permită excluderea factorului politic;
- Constituirea, în termenele prevăzute de legislație, a secțiilor de votare pentru alegătorii din regiunea transnistreană și informarea acestora despre modalitatea și locațiile unde își pot exercita dreptul de vot;
- În corespundere cu prevederile art.38 alin.9 Cod Electoral, inițierea procedurilor de control al surselor de venit pentru categoria de donații medii de la 75 000-100 000 lei.

Parlamentului RM

- Analiza modalității de asigurare a dreptului la vot al cetățenilor care nu dețin buletin de identitate din motive religioase sau nu dispun de IDNP;
- Revizuirea mecanismului de deschidere a secțiilor de votare peste hotarele țării, în vederea minimizării implicării factorilor de decizie politică (a Guvernului);
- Revizuirea mecanismului de acordare a timpilor de antenă gratuit la radiodifuzorii publici și naționali;
- Revizuirea mecanismului de înregistrare a candidaților independenți, în vederea facilitării accesului acestora în cursa electorală și oferirea șanselor echitabile în raport cu concurenții electorali (partide politice);

Consiliului Coordonator al Audiovizualului:

- Respectarea prevederilor legale în ce privește prezentarea raportului bisăptămânal către CEC;
- Elaborarea reglementărilor care ar clarifica modalitatea de oferire și utilizate de către concurenții electorali a timpilor de antenă gratuit la radiodifuzorii naționali și publici;

APL-urilor:

- Asigurarea echității față de candidații independenți în perioada de întocmire a listelor de subscripție;
- Asigurarea minimă a locurilor pentru afișaj electoral;
- Acordarea spațiilor pentru evenimente electorale în condiții de echitate și în baza normelor legale;

Concurenților Electorali:

- Neadmiterea utilizării resurselor administrative în campania electorală;
- Desfășurarea acțiunilor de agitație electorală în mod corect și neagresiv;
- Asigurarea transparenței în acumularea veniturilor și utilizarea mijloacelor financiare în campania electorală;
- Raportarea tuturor cheltuielilor suportate în campania electorală;

Mass-Mediei:

- Reflectarea echidistantă a prestațiilor concurenților electorali;

Organelor de Drept:

- Cercetarea, în conformitate cu prevederile legislației contravenționale sau procesual penale, a cazurilor menționate în acest raport care ridică semne privind admiterea unor abateri de la prevederilor legislației în vigoare;

V. METODOLOGIA OBSERVĂRII PROMO-LEX

Asociația Obștească Promo-LEX are misiunea de a monitoriza Alegerile Parlamentare din 30 noiembrie 2014 pe tot teritoriul Republicii Moldova inclusiv în partea stângă a Nistrului, activitate pentru care sunt antrenați 41 de observatori pe termen lung și 32 observatori pe termen mediu. În ziua alegerilor, Promo-LEX va delega observatori pe termen scurt în fiecare secție de votare deschisă pe teritoriul țării. Activitatea tuturor observatorilor pe termen lung și scurt este coordonată de o echipă centrală, care monitorizează inclusiv perioada preelectorală și cea post-electorală.

Efortul de monitorizare realizat de Promo-LEX este neutru și echidistant față de concurenții electorali, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observatorilor. Înainte de a fi antrenați în activitate și pe parcursul ei, observatorii Promo-LEX sunt instruiți în domeniul electoral, observării procesului de votare și de totalizare a rezultatelor, precum și să manifeste o atitudine corectă, apolitică și imparțială în cadrul efortului de monitorizare a campaniei electorale. În acest sens, fiecare observator Promo-LEX înainte de a începe activitatea, semnează un cod de conduită elaborat și aprobat de către Rețeaua Globală a Observatori Electorali Domestici (GNDEM). Textul codului de conduită este disponibil pe pagina www.promolex.md.

Efortul de monitorizare își propune observarea activităților concurenților electorali, organelor electorale, administrației publice centrale și locale, mass-mediei regionale și locale. Un domeniu prioritar de analiză va viza supravegherea utilizării finanțelor de către concurenții electorali, în cadrul căruia vor fi analizate veniturile acumulate și cheltuielile suportate și raportate de aceștia în conformitate cu prevederile legislației naționale. La fel se va atrage o atenție deosebită implementării Registrului de Stat al Alegătorilor.

Drept sursă pentru elaborarea rapoartelor publice ale efortului de monitorizare servesc informațiile oficiale, precum și rapoartele standardizate ale observatorilor, întocmite în baza observării directe, interviuării actorilor electorali, analizei documentelor oficiale.

Standardele internaționale la care se va face referire în rapoartele efortului de monitorizare sunt cele elaborate de către ONU (Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 1966 și Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948); Consiliul Europei (Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului), Comisia Europeană pentru democrație prin drept – Comisia de la Veneția (Codul bunelor practici în materie electorală, Orientări privind finanțarea partidelor politice), Uniunea Europeană (Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene) și OSCE. Principiile de bază ale standardelor internaționale electorale sunt: alegeri universale (dreptul de a alege și de a candida), egale, libere, secrete, periodice, corecte și directe.

Monitorizarea Alegerilor Parlamentare din 30 noiembrie 2014 este desfășurată de către Asociația Promo-LEX în cadrul Programului de Monitorizare a Proceselor Democratice. Efortul de monitorizare se încadrează în activitățile desfășurate de societatea civilă în cadrul Coaliției Civice

pentru Alegeri Libere și Corecte. Efortul de Monitorizare a Alegerilor Parlamentare din 30 noiembrie 2014 beneficiază de asistența tehnică din partea National Democratic Institute for International Affairs (NDI) și este susținut financiar de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare (USAID), National Endowment for Democracy (NED), Consiliul Europei precum și Fundația Stefan Batory din resursele oferite de Fondul Solidaritate în cadrul Programului “Sprijin pentru Democrație” al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Polone. Opiniile exprimate în raport aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

a. Experiența Promo-LEX în monitorizarea proceselor electorale

Experiența Promo-LEX de monitorizare a proceselor electorale din Republica Moldova a început în 2009, cu implicarea a 7 observatori în monitorizarea procesului electoral în regiunea transnistreană a Republicii Moldova pentru alegerile parlamentare din aprilie, 2009.

Ulterior, Promo-LEX a monitorizat Alegerile Parlamentare Anticipate din 29 iulie 2009, acoperind 250 secții de votare din 6 circumscripții electorale (regiunea transnistreană și cele învecinate cu ea).

La 5 septembrie 2010, Promo-LEX a monitorizat Referendumul Republican Constituțional, dezvoltând o rețea națională de 42 de observatori pe termen lung și 300 observatori pe termen scurt, în toate unitățile administrativ-teritoriale ale țării. Totodată, Promo-LEX a delegat observatori pentru monitorizarea procesului în secțiile de votare din afara Republicii Moldova. Astfel, un număr de 79 de observatori naționali au monitorizat desfășurarea referendumului în 40 de secții de votare de peste hotare. Din acest moment, Promo-LEX devine cel mai important ONG din Republica Moldova, care monitorizează procesele electorale.

Alegerile Parlamentare Anticipate din 28 noiembrie 2010 au fost monitorizate de Promo-LEX în toate circumscripțiile electorale din Republica Moldova, iar în ziua alegerilor, Promo-LEX a delegat observatori în fiecare secție de votare din țară. În total, Promo-LEX a acreditat și antrenat în procesul de monitorizare peste 2500 observatori naționali. De asemenea, în cadrul aceluiași efort de monitorizare, Promo-LEX a desfășurat numărarea în paralel a voturilor (PVT), numărarea rapidă statistică (Quick Count) calitativă și cantitativă. La renumărarea voturilor din 15 decembrie 2010, observatorii Promo-LEX au efectuat totalizarea în paralel a rezultatelor renumărării voturilor. Conform aceleiași metodologii au fost monitorizate Alegerile Locale Generale din 5 iunie 2011.

Asociația Promo-LEX a monitorizat Alegerile Locale Noi la 15 noiembrie 2009, 16 mai 2010, 19 mai 2013, 10 noiembrie 2013 și 11 mai 2014.

Din 2005 Promo-LEX este membru al Coaliției pentru Alegeri Libere și Corecte. În 2009 Promo-LEX devine membru al Rețelei Europene de Organizații de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO). În 2010, Asociația Promo-LEX a devenit membru al Rețelei Globale de Observatori Electoral Interni (GNDEM). În 2013 Promo-LEX devine membru-fondator al Platformei Europene pentru Alegeri Democratice (EPDE).

În această perioadă, observatorii Promo-LEX au acumulat și suficientă experiență internațională, participând la unele scrutine din alte țări: la alegerile prezidențiale din Georgia și Ucraina, cele

parlamentare din Norvegia, Estonia, Ucraina, Germania, Kosovo, Macedonia, la alegerile locale din România și Ucraina precum și la un referendum în România.

VI. LISTA DE ABREVIERI

alin. – aliniat

APL – administrația publică locală

art. – articolul

BIDDO – Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

Blocul Electoral AMUV – Blocul Electoral „Alegerea Moldovei–Uniunea Vamală”

CAIS al CSI – Consiliul Adunării Interparlamentare ale Comunității Statelor independente

CCA – Consiliul Coordonator al Audiovizualului

CE – concurent electoral

CEC - Comisia Electorală Centrală

CECE – Consiliul electoral de circumscripție electorală

CICDE – Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral

ENEMO- Rețeaua Europeană a organizațiilor de monitorizare a alegerilor

EPDE - Platforma Europeană pentru Alegeri Democratice

GNDEM - Rețeaua Globală a Observatorilor Electorali Naționali

GNDEM - Rețeaua Globală a Observatori Electorali Naționali

GUAM – Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică

INSM – Institutul național de standardizare și metrologie

m² – metri pătrați

mln – milion

MPA – Partidul Politic „Mișcarea Populară Antimafie”

mun. – municipiu

NDI – Institutul Național Democrat

NED – Fondul Național pentru Democrație

OMVSD – obiecte de mică valoare și scurtă durată

ONG- organizația non guvernamentală

ONU- Organizația Națiunilor Unite

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

pag. – pagina

PCR – Partidul Politic „PARTIDUL COMUNIST REFORMATOR DIN MOLDOVA”

PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova

PDA – Partidul Politic „Democrația Acasă”

PDM – Partidul Democrat din Moldova

PL – Partidul Liberal

PLDM – Partidul Liberal Democrat din Moldova

PLR – Partidul Politic „PARTIDUL LIBERAL REFORMATOR”

PNL – Partidul Național Liberal

PNUD – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare

PP Patria – Partidul Politic „PATRIA”

PP PFP – Partidul Politic „Partidul Forța Poporului”

PP Renaștere – Partidul Politic „RENAȘTERE”

PPCD – Partidul Popular Creștin Democrat

PPRM - Partidul Politic „Partidul Popular din Republica Moldova”

PSRM – Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”

PVE – Partidul Politic „Partidul Verde Ecologist”

PVT - tabularea în paralel a voturilor

r. – raion

RM – Republica Moldova

S.A. – societate pe acțiuni

SPPS – Serviciul Protecție și Pază de Stat

SV – secție de votare

TV – televiziune

unit. – unități

USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

UTA Găgăuzia – Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia